

32 Jonge ontwerpers
maken decor
Zomergasten

36 Podiumtechniek
op de middelbare
school

40 Hoe ontwerpen
jonge scenografen
hun toekomst?

NEAL GROOTENKOEYEN STEGER

DOSSIER

JONGE HONDEN

JONGE ONTWERPERS MAKEN DECOR VOOR ZOMERGASTEN

We proberen het gewoon

Drie jaar na het voltooien van hun opleiding slepen Neal Groot en Koen Steger voor de neus van gerenommeerde ontwerpbureaus een prestigieuze opdracht binnen: het decor voor het tv-programma *Zomergasten*. "Een enorme kans om onszelf te laten zien." | TEKST: REBECCA VAN VUURE |

Technisch producent Neal Groot en scenograaf Koen Stegers kennen elkaar van de Academie voor Theater en Dans in Amsterdam. Drie jaar geleden maakten ze samen de afstudeervoorstelling *Peer Gynt*. Dat beviel zo goed dat ze afspraken om in de toekomst vaker samen te werken.

Door drukte kwam het er steeds niet van, maar het afgelopen voorjaar veegden ze een week in hun agenda leeg voor een gezamenlijke brainstorm. De bedoeling was om even helemaal afgesloten van de wereld al hun ideeën onder de loep te nemen. Juist op dat moment, toen ze op het punt stonden om zich terug te trekken in creatieve afzondering, werden ze uit verschillende hoeken gewezen op de decorpitch voor het programma *Zomergasten*.

De mannen bedachten een plan, zonden het in en kregen een week later al bericht: "Superleuk idee, jullie mogen bij de laatste vijf komen pitchen."

Groot: "We stonden er relatief onbevangen in, want wij dachten natuurlijk: we proberen het gewoon. Maar toen werd het alsnog ontzettend spannend natuurlijk."

Kwartje

Groot: "De pitch zelf was leuk opgezet, in een avondvullend programma in Pakhuis de Zwijger met Wilfried de Jong als moderator."

Steger: "De andere vier kandidaten waren hartstikke ervaren, twee architectenbureaus en twee ontwerpbureaus. De eerste vraag aan ons was van welk bureau wij waren."

De jury bestond uit negen leden, waaronder Wim Pijbes, de oud-directeur van het Rijksmuseum. De zaal zat vol. Steger: "Wij waren als laatsten aan de beurt. Ik had zo'n klikker in mijn hand voor de projecties op het scherm. Het zat zo goed in mijn hoofd; zonder te kijken wist ik welk beeld er achter me verscheen."

Uit het publiek kwam veel reactie. Bij de toelichting van de camper als speels element, als symbool van vrijheid, hoorde je het kwartje bij wijze van spreken vallen. De VPRO vond het volgens mij ook leuk dat we jonge gasten waren die >>

Het idee was om een omgeving te creëren die vakantiegevoel en ontspanning uitstraalde. Maar hoe maak je dat visueel aantrekkelijk?

FOTO: NEAL GROOT EN KOEN STEGER

“De VPRO vond het volgens mij leuk dat we jonge gasten waren die met een afwijkend ontwerp kwamen.”

FOTO'S: NEAL GROOT EN KOEN STEGER

met een afwijkend ontwerp kwamen.”

Groot: “Ik had ook het idee dat wij het het allergegragst wilden. Voor ons was het een enorme kans onszelf te laten zien.”

Wachten op hulp

Het idee was om een omgeving te creëren die vakantiegevoel en ontspanning uitstraalde. Iets met water; een beekje, een meertje of een zee. Maar hoe maak je dat visueel aantrekkelijk?

Steger: “Vorig jaar was ik in Bolivia, bij de zoutvlaktes van Uyuni. Een hoogvlakte van 40 bij 40 kilometer, op 3000 meter hoogte. Het regent daar één maand per jaar, dan komt er op die enorme vlakte een klein laagje water te staan. De lucht weerkaatst in het water; een oneindige weerspiegeling, zo ver als je kunt kijken. Dát idee wilden we creëren, met grote projectieschermen en een waterbak.”

En waar laat je vervolgens de gast en de presentator?

Steger: “Het moest iets concreets zijn, iets tastbaars. Toen kwam Neal met het idee van de halfgezonken camper, door omstandigheden te water geraakt.”

Groot: “Door een dijk die is doorgebroken of omdat de bestuurder per ongeluk een meer in is gereden. We stelden ons voor dat er twee mensen in zitten die elkaar niet kennen. Drie uur lang wachten ze op het dak van de camper op hulp. Bijna als vanzelf beginnen ze ervaringen en verhalen uit te wisselen.”

Maar hoe fantastisch het idee ook was, om erachter te komen of het zo werkte wat ze voor ogen hadden moest er getest worden. Ze maakten animaties en maquettes. Groot: “We hebben een waterbakje gemaakt met een videoschermje erachter om te zien hoeveel je ziet van die reflectie. Zo konden we ook veel uitproberen: wat is het effect als je zo’n bak bijvoorbeeld koud-wit maakt?”

Speelruimte

Na de voorselectie kregen ze een budgetje om het idee verder uit te werken en alvast wat feedback op het eerste idee. De zijkanten, die in de over-the-shoulder-shots vallen, moesten ook interessant zijn en multifunctioneel gebruikt kunnen worden.

Groot: “Dat kwam in het eerste gesprek met de VPRO aan de orde. Ons oorspronkelijke idee was niet neutraal genoeg. We wilden het camperbeeld ook in de zijkanten verwerken, maar dat is eigenlijk te concreet: als je bijvoorbeeld oorlogsbeelden op zo’n camperraam projecteert gaat dat elkaar in de weg zitten. Uiteindelijk zijn het schaaldelen geworden. Dat zijn plakken van een boom, 6 centimeter dik, 6 meter lang en 35 centimeter breed. Gewoon hout, met aan de zijkanten nog een stukje schors. We hebben ze zo opgesteld dat ze diepte suggereren, en ook zo dat ze een beetje langs en achter elkaar heen vallen. Als de geprojecteerde fragmenten bewegen zie

“Gelukkig hij ligt er nog”

Niet eerder werd er zo veel gesproken over het decor van een tv-programma. Na de eerste aflevering van VPRO Zomergasten, zondag 23 juli met gast Rosanne Hertzberger, stroomde het internet vol met commentaar. Presentator Janine Abbring interviewt haar gasten bovenop een onder water gelopen camper. Een veelgehoorde opmerking van kijkers: het decor lijkt op de zomervoorstelling MARE van Vis à Vis.

Theatergezelschap Vis à Vis zag de lol er wel van in en postte vanochtend op haar Facebook-pagina de tekst *Gelukkig hij ligt er nog. We dachten even dat onze camper in het decor van VPRO Zomergasten lag,* met twee foto’s. Eén foto van het eigen decor van MARE waarbij een camper bijna volledig onder water staat, en een foto van het Zomergasten-decor van een caravan in het water. Bovenop de caravan staat een tafel en twee stoelen. Mascha Selhorst, hoofd marketing bij Vis à Vis: “Wij vinden het wel grappig dat het decor van Zomergasten zo op ons decor lijkt. In 1996 hebben we de voorstelling ‘Drift’ gemaakt. MARE is geïnspireerd op die voorstelling, en daarin hebben we ook een camper onder water gezet. Dat Zomergasten nu dit decor heeft wat daarop lijkt, is volgens ons gewoon toeval. De decorontwerpers van Zomergasten hebben in maart al een pitch gewonnen waarna ze dit decor mochten bouwen. MARE liep vanaf juni.”

Uit: Almere, Deze Week, 24 juli 2017
www.almeredezeweek.nl

je de boomdelen langzaam meebewegen, heel dynamisch. De gast zit natuurlijk nooit helemaal stil. Daarom moet er veel speelruimte op de achtergrond zijn, want anders schieten de camera's uit het kader en zie je alleen maar zwart doek. Nu wordt er een soort bos gesuggereerd."

Details

Groot: "Omdat we het goed willen doen hebben we in een vroeg stadium Frank Hulsebosch erbij gevraagd voor de uitvoering. Frank is een zeer ervaren technisch producent. Hij was onder meer hoofd techniek bij Theater Utrecht en werkte voor choreografe Krisztina de Châtel." Steger: "We hebben zelf inmiddels ook wel ervaring, maar dit is echt een stapje erbij. Frank heeft ervoor gezorgd dat er een atelier was, dat er mensen waren die hielpen met op- en afbouwen. Hij heeft ons enorm geholpen met de planning, daardoor konden wij ons goed focussen op het idee, op de details en de vormgeving."

Puzzelen

Steger: "Als je zo'n klus voor een televisiedecor doet, merk je ook het verschil met theater. Zij vonden het decor erg groot. Daarin zie je dat wij theatermakers zijn. In het theater werken we met een panoramisch beeld, er is geen focus. Je moet een beeld maken dat in zijn geheel mooi is. Vorige keren was het projectiescherm zes meter breed en nu was het elf meter, bijna dubbel zo groot. In het theater maak je met zijn allen een kunstwerk en ben je zes weken voltijs aan het repeteren. Dan is het contact veel intensiever. Voor

Verhalenvertellers

Koen Steger (26, scenografie) en Neal Groot (26, design & technologie) zijn alumni van de Academie voor Theater en Dans, onderdeel van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. Groot is creatief technisch producent voor diverse theatergezelschappen. Zo werkte hij verschillende decorontwerpen uit voor theater op locatie, performing arts installaties en theatertours. Steger is scenograaf en ontwerpt theaterdecors, festivaldecors en lichtinstallaties. "Theater is onzekere business", zegt hij. "Het is superleuk, maar alles wordt gesubsidieerd, het wordt steeds minder en onzekerder. Zeker als je jong bent in het theater, moet je je gewoon alle kanten op blijven ontwikkelen, want je moet nog een heel leven mee. Veel jonge makers zie ik in bars werken, ze moeten er andere dingen naast doen of ontzettend veel werken voor weinig geld. Je moet veel geluk hebben en het uitzonderlijk goed doen wil je het met alleen theatermaken redden." Groot noemt de theatertechnicus een 'alles-technicus'.

"Dan is er weer water op het podium, dan weer vuur. De ene keer ben je loodgieter de andere keer electriciën of allebei tegelijk. En hoe leuk is dat! Ik ben opgeleid als theatertechnicus met een productieve focus, decorgericht. Ik heb dus het vermogen om iets te bedenken wat naast goed, ook mooi is. Het mooie van de theaterwereld is dat je makkelijk een uitstapje kan maken, en dat het mag." Wat ik fijn vind is dat je in de commerciële wereld wel je kunstvisie meeneemt, alert en kritisch." Steger tekent hierbij aan dat er een zweem van afkeuring hangt rond het idee dat je ook commerciële klussen kunt aanpakken. "Maar het kan makkelijk naast elkaar bestaan. We zijn verhalenvertellers. Je vertelt een verhaal met een decor. Daar komt het altijd vandaan. Het is nooit alleen maar dit omdat het vet is, dit omdat het er cool uitziet. Het is altijd dit omdat ik dit heb beleefd. Het heeft een oorsprong." Groot kan zich hierin volledig vinden: "Een decorontwerp wordt echt goed als het én dat verhaal heeft én er vet en cool uitziet. Met Zomergasten is dat gelukt."

Zomergasten kwamen we eens per twee weken bij elkaar, maar het lijkt wel alsof het proces sneller gaat: we spreken af hoe dit te doen, en hup dóór naar de volgende stap. Maandag staat het decor, dinsdag kijken met regie en camera, op woensdag komt er nog iemand anders langs en op zondag is de aflevering klaar."

Groot: "Bij de televisie gaan dingen al lang op dezelfde manier. Voor ons was het allemaal nieuw. Soms wisten wij even niet waar het over ging. 'Plaatjes kijken' bijvoorbeeld. Dat is dus dat alles staat, alles hangt, de video klaar staat en dan kijken wat er allemaal mee kan. Met de camera's worden alle mogelijke shots geprobeerd, de camper wordt nog een beetje verplaatst, de stoelen goed gezet. Eigenlijk wat we in het theater monteren noemen. Alles komt samen en we gaan het aan elkaar puzzelen. In het theater heb je dan nog zoiets als een try-out. Bij live televisie is dat een beetje moeilijk; de try-out is meteen ook de uitzending." <<

www.vpro/programmas/zomergasten bij 'nieuws' staat onder meer een overzicht van de andere inzendingen

EEN HOOFD TECHNIEK VAN 17

PODIUMTECHNIEK OP
DE MIDDELBARE SCHOOL

Nog voordat jonge mensen een opleiding podiumtechniek kiezen kunnen ze op veel middelbare scholen al ervaring opdoen met moving heads, rigging en zenderproblematiek. Leerlingen leggen zelf de lat heel hoog, zoals op het Gerrit van der Veen College. | TEKST: COEN JONGSMA |

In de hal van het Gerrit van der Veen College staat een piano. Als de pauze begint en de gangen vollopen gaat er een leerling op spelen. Alsof je op de set van *Fame* terecht bent gekomen. Dit lyceum voor havo en vwo in Amsterdam Zuid is een cultuurprofielsschool met een eigen theater in de aula, waar bijna elke maand optredens zijn. Aan het eind van het jaar staat er een grote productie op het podium, tussendoor zijn er nog enkele schoolfeesten. De techniek voor al deze

evenementen is in handen van de leerlingen van de licht- en geluidsclub. Vandaag, in de grote pauze, is er in een van de lokalen de eerste bijeenkomst van het nieuwe schooljaar. De agenda staat op het bord, de tafeltjes zijn in een vierkantje geschoven. Maar de stoeltjes blijven iets te lang leeg. “Het stond toch duidelijk op het roosterbord?” Als na enige telefoontjes Seb, Juna en Mees binnenkomen, drie van de zes verwachte leerlingen, is de pauze alweer voorbij. “Er is

Abel Berghuizen: "Af en toe heb ik wel de zenuwen gehad, maar de school is m'n eigen omgeving, het is vertrouwd terrein. Dus ik was niet bang om fouten te maken."

FOTO: GERRIT VAN DER VEEN COLLEGE

iets misgegaan met de groepsapp. Nou ja, dat gaan we even uitzoeken, en dan spreken we volgende week weer af."

Nieuwe vorm

"Ja, zo gaat dat soms", zegt Lisanne Kapteyn even later in de personeelskamer. "Het moet tussen de reguliere schoolingen door." Zelf geeft ze Kunst Algemeen en CKV. Samen met haar nieuw aangekomen collega, docent Scheikunde en NASK, Tiest van Woerkom heeft ze de begeleiding van de technische ploeg op zich genomen. "Het is extra ingewikkeld dit jaar", vertelt ze. "De leerling die de laatste jaren de club heeft geleid, heeft zijn eindexamen gehaald. Dus nu moeten we een nieuwe vorm vinden. Voor de techniek op deze school zijn we afhankelijk van de leerlingen."

Zelfstandig

's Avonds hebben de twee docenten een afspraak met Abel Berghuizen. De zeventienjarige Abel is de oudleerling die tot aan het eind van het vorige schooljaar fungeerde als hoofd techniek. Die loopbaan begon toen zijn oudere zus hem in de brugklas introduceerde bij de techniekafdeling.

Het techniekvirus sloeg toe en liet niet meer los. In de derde klas stopte de begeleidende docent ermee en omdat er zich geen opvolger aandienende kreeg Abel de leiding in handen. In de vierde klas vestigde hij zich als zelfstandig technicus. In poppodium Duycker in Hoofddorp kon ie af en toe meelopen met de techniek. Gaandeweg raakte hij ook geïnteresseerd in camerawerk. "Maar licht boeit me het meest, daar wil ik echt mee verder", zegt hij. In het nieuwe studiejaar is hij begonnen aan de vooropleiding van de Filmacademie. Daarnaast werkt hij als lichtassistent op de sets van commercials. Laatst op het circuit van Zandvoort en ook in het buitenland. "Dat is toch beter dan een baantje in de supermarkt", zegt hij trots.

De vakkennis heeft hij zich gaandeweg eigen gemaakt. Veel spelen met de mixers, licht inhangen. Als er ingehuurde professionals langskwamen stond hij ernaast en leerde kijkend en vragend de kneepjes van het vak. De technische

installatie op de school is beperkt, maar voor de feesten huren de leerlingen extra licht en geluid in. Acht moving heads meestal en een computer om ze aan te sturen. Om de tafel goed te doorgronden bracht hij uren door met YouTube tutorials. De verantwoordelijkheid die aan zijn functie kleefde drukte niet al te zwaar op hem. "Af en toe heb ik wel de zenuwen gehad, maar de school is m'n eigen omgeving, het is vertrouwd terrein. Dus ik was niet bang om fouten te maken."

Acuut vervangen

"Op de muziekavonden werd altijd maar vijf minuten uitgetrokken voor de soundcheck. Daar heb ik een kwartier van gemaakt, anders kun je dat niet goed doen." In het lokaal waar de overdrachtsbespreking plaats heeft, komt de gang van zaken op muziekavonden en feesten aan bod. Maar ook veel andere aspecten van de bedrijfsvoering van

"Voor de techniek op deze school zijn we afhankelijk van de leerlingen"

dit schooltheater. Dus wordt er ook gepraat over de contacten met leveranciers, verhuurders en freelancers, over de gebruiksaanwijzingen van de andere docenten, de omgang met de feestcommissie en over de juiste opstelling van de techniekafdeling tegenover de directie. Want deze moet met geld over de brug komen voor de noodzakelijke investeringen. Daarvoor heeft Abel een prioriteitenlijst opgesteld. De geluidstafel is acuut aan vervanging toe, de lichttafel moet naar de leverancier voor een reparatie, er moet een nieuwe rolsteiger komen en de voorraad afgekeurde lampen en snoeren moet worden nagelopen en waar mogelijk gerepareerd. Docent van Woerkom heeft er vertrouwen in dat het geld er komt: "We zijn een cultuurprofielsschool, we moeten ook een zekere kwaliteit leveren."

Geen speeltuin

Abel vertelt dat er ook wel eens iets mis gaat. "Dat was toen het 4G-netwerk net was aangezet. Overdag bij het repeteren was er niets aan de hand, maar 's avonds was er alleen maar storing op de zenders. We konden ze niet meer gebruiken. Improviserend zijn we de avond doorgekomen." Sindsdien gebruikt de techniek geen zenders meer, maar alleen nog bedrade verbindingen. Bij een andere gelegenheid hield de lichtcomputer er aan het eind van de middag mee op. Op een snel gehuurde computer moesten de standen opnieuw worden geprogrammeerd. Tiest van Woerkom: "Het is geen speeltuin. Hoe leuk het ook is, de leerlingen moeten wel begrijpen dat dit al een beetje de grote menswereld is." "Ja", vult Lisanne Kapteyn aan, "we geven ze veel verantwoordelijkheid, dus wij moeten ze volwaardig, als volwassenen, behandelen. In het verleden is wel ge- >>

bleken dat het averechts werkt op deze club als leraren zich boven de leerlingen stellen." Abel gniffelt: "de vrijstaat licht en geluid!" De begeleiders kijken hem verwonderd aan. "Zo werden we wel genoemd. Wij voelen ons natuurlijk wel een beetje de vrije jongens

"Hoe leuk het ook is, het is geen speeltuin"

van de school. Ik kon mezelf of andere leden uitroosteren als dat nodig was. Maar dat deden we alleen als het echt niet anders kon", voegt hij er snel aan toe.

Beloning

De praktijkervaring heeft Abel veel gebracht. "Dat je als zeventienjarige op een Avolites Tiger Touch uit de voeten kan, dat is echt wel wat waard", zegt hij. Maar er zit ook een andere kant aan. "Soms voelt het alsof je de school een gunst verleent, zeker als je tot laat met opbouwen of afbreken bezig bent. Het is dus belangrijk dat de school het gevoel geeft dat je er iets voor terugkrijgt." Daarmee zijn de begeleiders het onmiddellijk eens. De vraag is dan in welke vorm dat kan worden overgebracht. De speciale status, de kennis en de ervaring vormen een goede beloning, of zou het helpen als elk lid een eigen toolbelt krijgt?

Vieze dingen

Nadat de meeste punten besproken zijn gaan de drie naar 'het hok', de ruim bemeten regiecabine. Op de tafels staan de mengpanelen, koffers met apparatuur. Links langs de

"Op de muziekavonden werd altijd maar vijf minuten uitgetrokken voor de soundcheck. Daar heb ik een kwartier van gemaakt, anders kun je dat niet goed doen."

FOTO: GERRIT VAN DER VEEN COLLEGE

muur staat de afgekeurde voorraad lampen, met labels waarop staat wat eraan mankeert. De sleutel van de trussbediening zit nog aan de sleutelbos van het scheidende hoofdtechniek die een laatje opentrekt waar met een dikke viltstift 'Porn Stash' op is geschreven. "Dat is het laatje van mijn voorganger", zegt Abel, "We dachten dat daar allemaal vieze dingen in zaten. Was natuurlijk niet zo, maar we hebben er een hele vieze naam opgezet, zodat niemand erin durft te kijken." Tussen de kostbaarheden, zoals de kabeltester, de 'willempjes' en de labelmachine, ligt nu ook het sleuteltje van de truss. "Zeker wel een moeilijk moment voor je", zegt Lianne Kapteyn. "Ja", zegt Abel, met gevoel voor drama. "Nu is de laatste fysieke band ook weg."

Nieuwe generatie

Maar echt weg is ie nog niet. Abel promoveert deze avond tot adviseur; hij zal de nieuwe technische ploeg nog enige tijd bijstaan. De twee begeleiders willen in het nieuwe schooljaar naar een andere organisatie toewerken, met duidelijke rolverdelingen en dubbele bezetting van alle functies. Daarvoor moet de club wat groter worden dan ie nu is. Na een wervingsactie zal de huidige zes koppige ploeg kunnen verdubbelen. En ook van deze nieuwe generatie zal er een aantal de weg weten te vinden naar de professionele podia. Wellicht is dat de fanatieke derdeklasser Seb, die net als Abel in de brugklas al is begonnen. Hem staat eveneens een carrière in de podiumtechniek voor ogen. <<

"Wij voelen ons natuurlijk wel een beetje de vrije jongens van de school"

FOTO: GERRIT VAN DER VEEN COLLEGE

VIER JONGE SCENOGRAFEN OVER HUN WERK EN AMBITIES

“Dus je maakt alles zelf?”

Stel vier scenografen die nog niet zo heel lang geleden zijn afgestudeerd dezelfde vraag en ze geven alle vier een geheel ander antwoord. Hoe kijken ze naar hun vak, hoe verhouden ze zich tot de techniek? En hoe ontwerpen ze hun toekomst? | TEKST: REBECCA VAN VUURE |

MARIKEN DE BRUIN (28)

“Daar sta je dan, met je mooie maquette...”

> Werkte samen met Abattoir Fermé, Jef Van gestel, Hera Art Department Services en het Imagine Film Festival.

Mariken de Bruin is in 2014 afgestudeerd in Theaterdesign aan de HKU. Ze werkt momenteel bij theatergezelschap Vis à Vis in de voorstelling *Mare*, als onderwatertechnicus. “Oftewel: duiker!”, zegt ze blij. Als ze om één uur ‘s nachts, na het werken bij Vis à Vis, in de trein terugrijdt naar Utrecht krabbelt ze ideeën, schetsjes en losse woorden in een zwart boekje. “De nacht geeft altijd inspiratie.”

Naast het theaterwerk bekwaamt ze zich in het prepareren van dieren en vogels. “Ik vind het belangrijk om mezelf als vormgever te blijven ontwikkelen. Afgelopen zomer heb ik via Vis à Vis leren lassen en voor Imagine Film Festival heb ik een cursus CNC frezen gedaan.”

Over haar toekomst als scenograaf zegt ze: “Ik vind het geweldig om tijdens een voorstel-

KARMIJN LANGE (22)

“Ik wil me niet laten leiden door technische beperkingen”

> Tijdens haar afstudeerjaar twee projecten: *Niemand is ooit verloren* en *Vloed*, waarin zij samenwerkte met onder meer Gerbrand Bos, Zoë Demoustier en Luke Deane.

ling achter de schermen een rol te spelen als technicus of mee te bouwen aan decor en rekwisieten als uitvoerder. Dit voelt als een veilige optie omdat ik hiermee niet hoeft om te gaan met de kritiek, afwijzing en meningen die ik als scenograaf op mijn bord krijg. Ik heb ideeën en tijd in overvloed, maar ik kan wel wat meer overtuigingskracht en lef gebruiken.”

Van alle stukken die ze tot nu toe heeft gedaan was ze zelf ook de uitvoerder en technicus: “Bij de kleine gezelschappen waarvoor ik de scenografie deed, was het min of meer vanzelfsprekend dat ik het ook in elkaar zou zetten. Ha, daar sta je dan, met je mooie maquette... Maar ik heb de afgelopen tijd wel ontdekt hoe interessant en nuttig het is om zelf te maken wat je hebt bedacht.”

Karmijn Lange is afgelopen juni afgestudeerd aan de opleiding scenografie van de Academie voor Theater en Dans in Amsterdam. Ze wil graag deelnemen aan het *International Summer Program* bij *The Watermill Center*, dat is opgezet door Robert Wilson. Op dit moment onderzoekt ze de mogelijkheden voor een nieuwe installatie, of een tentoonstelling. “Ik vond 27 ansichtkaarten op het Waterlooplein, allen geadresseerd aan ene Kay. Ik was zo geïntrigeerd dat ik direct meer over haar en haar leven wilde weten. Op de ansichten staan adressen, daarmee ben ik erachter geko-

men dat Kay nu in een verzorgingstehuis in de buurt van Laren woont. Hopelijk lukt het me haar nog te ontmoeten.” Het lijkt Lange fantastisch om later met een decor in de grote zaal te staan, en ze hoopt eigen werk in musea of galeries te laten zien. Kennis van de techniek heeft geen prioriteit. “Ik kom niet verder dan wat basiskennis. Het feit dat ik er niet veel van weet helpt me vrij te zijn in het ontwerpen van decors. Ik wil me niet laten leiden door technische beperkingen. In de samenwerking met theatertechnici wordt duidelijk wat er niet kan in het theater en wat we moeten aanpassen.”

JANNE STERKE (30)

“Iets klapt om, valt open, er valt iets uit de lucht of er spuit iets uit omhoog”

> Sinds 2008 vast ontwerper bij Circus Treurdier en lid van de artistieke kern. Heeft gewerkt met Oostpool, Theater Sonnevank, Toneelschuur Producties, Orkater, Tryater, Schauspiel Frankfurt, Het Zuidelijk Toneel en voor diverse tv- en filmproducties.

Janne Sterke studeerde vijf jaar geleden af aan de scenografieopleiding van de Theaterschool in Amsterdam. “Er zijn periodes waarin ik mezelf wekenlang opsluit om te ontwerpen, maar soms heb ik op een dag een aantal koffieafspraken over toekomstige projecten of ben ik de hele dag aan het rondbellen. Of ik rijd door het land om productievergaderingen bij te wonen, ateliers te bezoeken en vervolgens zit ik weer weken bij repetities of montageweken.” Samen met de techniekploeg ziet ze zich vaak voor de taak staan om het wiel opnieuw uit te vinden, want ze ontwerpt vaak decors waarin een grote verandering of een beweging zit. “Iets klapt om, valt open, er valt iets uit de

lucht of er spuit iets uit omhoog, dat soort dingen. Vaak een specifieke beweging die met die materialen in die tijdspanne nog niet eerder is gedaan.”

Naast het theater ontwerpt ze ook voor tv- en filmproducties. “Ik doe op het moment erg veel verschillende dingen. De projecten lopen steeds voor op mijn eigen ambitie. Voordat ik kan denken ‘ik zou weleens een film willen doen’ sta ik al ergens op een set en voordat ik kan denken ‘ik zou weleens internationaal willen werken’ zit ik al in de trein naar Frankfurt. Ik geniet vooral van de kansen die ik nu krijg. Het is meer een kwestie van op tijd remmen en bijsturen. Fantaseren over de toekomst komt later wel.”

RUBEN WIJNSTOK (27)

“In theaters werken achter de schermen fantastische handige mensen”

> Werkt vaak samen met Nina Spijkers, werkte bij Productiehuis Rotterdam, Zeelandia, Theater Utrecht, Orkater, Bellevue, Toneelgroep Oostpool, Toneelschuur. Geeft les op de Theaterschool.

In 2014 studeerde Ruben Wijnstok af als scenograaf aan de theaterschool te Amsterdam. “Bij iedere samenwerking heb ik min of meer vanzelfsprekend een nauwe band met de regisseur, maar met wie ik verder samenwerk is totaal afhankelijk van het project en het team. Soms maak ik meer uren

“Je gaat het pas zien als je het door hebt”

Dit jaar is tijdens het Theaterfestival voor het eerst De Staat van de Scenografie uitgesproken. Decorontwerper, scenograaf, Sanne Danz sprak hem uit en ging onder meer in op de zichtbaarheid en zeggingskracht van het vak en de erkenning ervoor binnen de theaterwereld en daarbuiten. De jonge scenografen reageren hierop.

“Scenografie. Vraag tien mensen op straat wat het betekent, en ik denk dat niemand het weet. (...) Wie niet weet dat er zoiets als scenografie bestaat, zal het ook niet ervaren. Als je niet weet waar je kijken moet, zie je niks, of om met Cruiff te spreken, je gaat het pas zien als je het doorhebt. Dus wordt de ruimte waarin een voorstelling zich afspeelt, tenzij die heel spectaculair is aangepakt, vaak voor lief genomen. Alsof ie er al was, gewoon, vanzelf. En dus realiseert bijna niemand zich hoe diepgaand de belichting ingrijpt op wat je ervaart, en dat daar een ontwerper achter zit.”

Ruben Wijnstok: “Als mensen vragen wat ik doe zeg ik altijd dat ik scenograaf ben. En daarna mag je meteen uitleggen wat je doet, ook dat het niet gaat over planken zagen en een wandje schilderen. Ik ben nog niet zo lang bezig, maar voor mij gaat het vooral over het creëren van een beeld, daarin een probleem tegenkomen en van dat probleem je voordeel maken en oplossen. Er tegenaan blijven trappen, totdat je bij de try-outs bent. Op dat moment de puntjes op de i zetten en dan is er de voorstelling. En vervolgens het hele circus weer opnieuw. Scenografie is een laag toevoegen aan een verhaal. Je vertelt in vorm.”

Janne Sterke: “Ik gebruik de term scenograaf bijna nooit. Ik zeg meestal: ik ben decorontwerper, ik ontwerp sets

voor theater, film- en televisieproducties. Meestal vragen mensen dan: ‘Maak je dat dan allemaal zelf?’ en dan leg ik uit dat ik geen dingen maak, maar alleen bedenk. Mensen nemen in principe aan dat alles wat ze op het toneel of in een film zien al bestond en dat de mensen kleding aan hebben die ze toevallig die dag uit de kast hebben getrokken. Ik dacht dat vroeger zelf ook. Maar als ontwerper wil ik mensen meenemen in nieuwe werelden. Ik vind het leuk als mensen totaal andere associaties hebben bij een ruimte dan ikzelf had tijdens het ontwerpproces. Bij elk project vind ik mijn vak weer supermagisch. Ik lees een stuk, fantaseer over het nog niet bestaand universum waar het zich zou kunnen afspelen en aan het eind van het proces kan ik er zelf doorheen lopen.”

Karmijn Lange: “Voor mij is scenografie een spel of een dans van de ruimte, de vaardigheid om in de ruimte een ervaring te creëren die niet statisch is maar ademt en beweegt. Hoe die ervaring gecreëerd wordt, verschilt elke keer.”

*Mariken de Bruin: “Ik liep mijn afstudeerstage bij theatergroep Abattoir Fermé in Mechelen. Voor de première van het stuk *Grey Gardens* in Theater Nona legden we verkreukelde kranten op de stoelen zodat de mensen daarop zouden zitten ritselen, net als de spelers in het stuk. We leegden blikjes kattenvoer in het decor, de hele zaal stonk ernaar. Het was walgelijk, je kon het bijna proeven... Je was mee met de dames Beale in hun vervallen, stinkende, krakende huis in East Hampton vol met katten. Je zat erin. Dat is wat goede scenografie doet, het stimuleert al je zintuigen, houdt je vast en laat je niet meer ontsnappen.” <<*

in het atelier waar ik mijn ontwerp laat uitvoeren, dan dat ik repetities bij kan wonen. Soms is dat weer helemaal andersom.”

Wijnstok houdt wel van het leven in de chaos. “Ik zou misschien wat meer rust in mijn werk moeten vinden. Mijn ambities blijf ik bijstellen want ik had niet eens verwacht dat ik zou worden aangenomen op de opleiding. Ik wil vooral hard blijven werken in dit vak.” Hij werkt veel samen met lichtontwerper Tim van 't Hof. “Ik denk dat wij dezelfde ideeën hebben over beeld. Verder werken er in ateliers en in theaters achter de schermen fantastische handige mensen, die veel meer weten dan ik. Ik probeer hier zo veel mogelijk gebruik van te maken. Daar leer je veel van en het draagt vooral wezenlijk bij aan je ontwerp.”